

Educació primària.

Unitat

Didàctica:

Joan Amades

i la Cultura Popular Catalana

M. Lourdes Cartró i Cardenal.
Sta.Coloma de G., 29 de desembre de 2009

UD: JOAN AMADES.

JUSTIFICACIÓ.

Aprofitant l'esdeveniment de L'any Amades, es confegeix aquesta UD, que no solamente té com a objectiu donar a conèixer un dels folkloristes més importants per a la nostra cultura, sinó també, i a través de la seva tasca, els elements més rellevants i propers de la cultura catalana, i que en puguin gaudir i participar de forma creativa.

Aquesta unitat de programació procura tenir un caire interdisciplinar. L'àrea eix és el Coneixement del medi, orientat més cap a la vessant social i cultural del nostre país, però també s'interrelaciona amb altres àrees: Llengua catalana i literatura, Educació artística: musical, visual i plàstica. Tot i tenint en compte el tractament de la informació i la competència digital.

La unitat didàctica es va treballar amb alumnes de 3r curs de primària de l'escola Llibertat de Badalona el curs 2008-2009.

DURADA I DISTRIBUCIÓ.

Tot i que alguns aspectes es van començar a treballar a principi de curs, amb les dites i refranes de cada mes de l'any, la presentació de l'autor i la seva obra es va fer coincidir amb les dates properes a la festa major de Badalona que és al maig. Per això, es va situar el seu començament cap a la darrera setmana d'abril.

Tot i que va durar 14 sessions, no va acabar solamente amb l'estudi i el paper que ha jugat l'autor en la Nostra cultura, sinó que seguint el passos de Joan Amades també es va realitzar un petit treball de camp i l'aprenentatge d'una dansa típica en la festa major de Badalona.

Juntament amb les sessions, es va realitzar una visita a l'exposició Joan Amades, La memòria del poble.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES, ÀREA PRINCIPAL I ALTRES ÀREES QUE ES TREBALLEN.

De les competències desplegades en el currículum d'educació primària, les aquesta unitat didàctica treballa són les següents:

- COMPETÈNCIA COMUNICATIVA LINGÜÍSTICA I AUDIOVISUAL.

* Ser progressivament competent en l'expressió i comprensió dels missatges que s'intercanvien en diferents situacions amb l'ús efectiu de codis i habilitats verbals i no verbals, i normes pròpies de l'intercanvi comunicatiu.

* Conèixer i usar els codis del llenguatge audiovisual i saber que poden aparèixer en diferents suports (paper i digital) i considerar-los en el procés d'aprenentatge.

- COMETÈNCIA ARTÍSTICA I CULTURAL.

- * Conèixer, comprendre apreciar i valorar críticament diferents manifestacions culturals i artístiques.
- * Saber crear amb paraules, el propi cos, tota mena de materials, suports i eines tecnològiques les representacions i anàlisis de la realitat per viure i conviure en societat.
- * Expressar-se i comunicar-se; percebre, representar i comprendre, enriquir-se amb diferents realitats i produccions del món de l'art i la cultura.
- * Fomentar la iniciativa, la imaginació i la creativitat.
- * Expressar-se mitjançant codis artístics.
- * Fomentar habilitats de cooperació.
- * Mostrar una actitud d'estima de la creativitat a través de l'expressió d'idees, experiències o sentiments(música, literatura, arts visuals i escèniques o arts tradicionals i populars).

- TRACTAMENT DE LA INFORMACIÓ I COMPETÈNCIA DIGITAL.

- * Usar diferents suports per a informar-se, aprendre i comunicar-se.
- * Desenvolupar el tractament de la informació en la cerca, captació, selecció, registre i processament de la informació a través de l'ús de tècniques i estratègies diverses segons la font i els suports que s'utilitzen (oral, imprès, audiovisual i digital).

- COMPETÈNCIA D'APRENDRE A APRENDRE.

- * Ser conscient del que se sap i del que cal aprendre, de com s'aprèn i de com es gestionen i controlen els processos d'aprenentatge.
- * Augmentar progressivament la seguretat per a afrontar nous reptes d'aprenentatge.
- * Fomentar el pensament creatiu , la curiositat i la forma de plantejar-se preguntes, identificar i plantejar la diversitat de respostes possibles i l'ús de diverses estratègies que permetin afrontar la presa de decisions (racionalment i crítica) amb la informació disponible.

- COMPETÈNCIA D'AUTONOMIA I INICIATIVA PERSONAL.

- *Adquirir la consciència i aplicació d'un conjunt de valors i actituds personals interrelacionades.
- * Planificar i portar a terme projectes individuals o col·lectius amb una actitud positiva.
- * Disposar d' habilitats socials per a relacionar-se, cooperar i treballar en equip (empatia, valoració d'idees d'altres, diàleg i negociació, assertivitat, cooperació i flexibilitat).
- * Ser capaç d'imaginar, emprendre, desenvolupar i avaluar accions i projectes amb creativitat, confiança, responsabilitat i sentit crític.

- COMPETÈNCIA EN EL CONEIXEMENT I LA INTERACCIÓ AMB EL MÓN FÍSIC.

- * Interpretar i apropiar-se dels coneixements sobre els fets i processos.
- * Predir conseqüències.
- * Dirigir reflexivament les accions per a la millora i preservació de les condicions de vida.
- * Interpretar la realitat.
- * Aplicar conceptes i principis propis dels diferents camps del saber que donin sentit als fenòmens quotidians.
- * Percebre adequadament l'espai físic.
- * Interactuar en l'entorn més proper.
- * Ser conscient de la influència que té la presència de les persones en l'espai, en les modificacions i els paisatges resultants.

OBJECTIUS D'APRENENTATGE.

- Conèixer la figura de J. Amades i la seva tasca de recerca i recopil·lació d'elements de la nostra cultura.
- Conèixer elements de la nostra cultura: refranys dels mesos de l'any, contes, auques, figures festives i altres.
- Col·laborar en les tasques del treball en grup contrastant i valorant les explicacions dels altres i les pròpies amb respecte.
- Desenvolupar l'esperit creatiu inspirant-se en els elements de la nostra cultura estudiats, que permetin noves formes d'expressió.
- Cercar informació utilitzant tots els elements al seu abast, llibres, revistes, Internet, etc.
- Seleccionar la informació.
- Acceptar altres idees i desenvolupar un sentit democràtic.
- Ajustar la parla a les característiques de la situació comunicativa.
- Implicar-se activament en la conversa i activitats de cultura popular proposades:
 - * Lectura de contes.
 - * Interpretació de cançons i rondalles.
 - * Desenvolupament de danses.

CONTINGUTS

Els continguts s'han centrat en en les següents àrees:

CONEIXEMENT DEL MEDI NATURAL, SOCIAL I CULTURAL.

Persones, cultures i societats.

- * Vida i obra de Joan Amades.
- * La cultura que defineix l'arrelament a Catalunya; símbols, festes, costums i creacions culturals.
- * El lleure i les organitzacions culturals (geganters, castellers, diables, esbart dansaires i trabucaires).
- * Imatgeria festiva (centrada en els gegants i nans, àliga, dracs...)

EDUCACIÓ ARTÍSTICA.

Explorar i percebre.

Visual i plàstica.

- * Observació i exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic experimentant les sensacions i emocions que provoquen.
- * Observació i valoració d'imatges fixes i seriadades de contextos propers : historietes, aques, il.lustracions, fotografies, ...

Música i dansa.

- * Interès pel coneixement de cançons i danses tradicionals catalanes.
- * Comprendre el significat de cançons i danses i la seva relació amb experiències conegudes o imaginades.

Interpretar i crear.

Visual i plàstica.

- * Ús progressiu dels materials, d'imatges i d'objectes diversos de l'entorn en les produccions pròpies i col·lectives: materials plàstics, fotografies, revistes, premsa, i matges populars i fantàtiques.
- * Incorporació i utilització progressiva de les terminologies pròpies dels llenguatges artístics: pintura, dibuix, escultura, il.lustració, collage, modelatge, construcció, fotografia, cinema i teatre.
- * Interès, valoració i respecte davant del fet artístic i davant de les produccions artístiques pròpies i alienes.

Música i dansa.

- * Interpretació de cantarelles, cançons i danses tradicionals catalanes.
- * Coneixement, aprenentatge i realització del Ball de gegants i nans de Badalona.
- * Comprensió dels termes que s'utilitzen a l'hora d'aprendre i executar els passos i evolucions d'un ball (punt de valset, saltat, cadena, punt de costat, passades, parella, contraparella, semicercle, cercle, filera, vuits, compassos).

MATEMÀTIQUES

Espai i forma.

Localització i descripció de relacions espaials.

- * Descripció i interpretació de la direcció en els desplaçaments en l'espai.
- * Representació i elaboració d'itineraris senzills.
- * Ús del vocabulari bàsic: a prop, lluny, sobre, sota, darrere, davant, entre.

Identificació i aplicació de transformacions geomètriques.

- * Reconeixement de moviments: desplaçaments, simetries i girs.
- * Exploració de moviments utilitzant materials físics amb restricció de camp visual: capsgransos.
- * Reconeixement i creació de figures espaials que tinguin simetries cercle, semicercle.

LLENGÜES

Dimensió comunicativa.

Parlar i conversar.

- * Participació activa en interaccions amb el grup o mestre en qualsevol situació de comunicació de l'aula, amb respecte per les normes que regeixen la interacció oral: torns de paraula, to de veu, ritme.
- * Producció i reproducció de textos orals memoritzats (cançons, poemes, ...)
- * Expressió de les produccions pròpies: exposicions, explicacions, rodolins i poemes, adaptant el to de veu, entonació o gest a la situació comunicativa.
- * Interès per expressar-se oralment amb bona entonació i pronunciació.

Escoltar i comprendre.

- * Comprensió de tot tipus de missatges orals en diferents contextos i en qualsevol dels escenaris possibles: activitats d'aula, situacions d'aprenentatge en qualsevol àrea i en la vida quotidiana.
- * Comprensió de relats audiovisuals com a representació de la realitat, per tal de començar a diferenciar el món real i la seva representació visual.
- * Interès i respecte per les intervencions dels altres.

Llegir i comprendre.

- * Comprensió de les informacions més habituals de classe, dels textos vinculats a continguts curriculars en qualsevol dels formats possibles i de forma conjunta a partir del text, imatges o esquemes.
- * Utilització d'estratègies afavoridores del procés de comprensió lectora abans, durant i després de la lectura (planificació, anticipació, identificació de mots, inferències relació entre fragments, capacitat d'autocorrecció a partir del sentit global, identificació dels signes de tot tipus que formen part del text).
- * Ús d'estratègies lectores adequades en la lectura individual silenciosa o en veu alta amb el professorat.
- * Interès pels textos escrits i audiovisuals com a font d'informació i d'aprenentatge i com a mitjà de comunicació.
- * Interès per mirar o llegir contes o llibres de coneixements, i també per a llegir un rètol, un títol d'un llibre, una notícia d'internet o qualsevol altre text.
- * Participació en activitats de lectura col·lectiva.

Escriure.

- * Composició de textos escrits, que poden tenir el suport d'imatges o esquemes, realitzats en diferents situacions: - Situacions quotidianes de l'aula i l'escola.
- * Experiències personals i produccions en l'àmbit creatiu: contes, poemes, vivències.
- * Textos de treball produïts en qualsevol de les àrees curriculars.
- * Ús de programari informàtic per escriure textos curts, especialment de tractament de textos, d'edició gràfica i de presentacions.
- * Aplicació d'un procés reflexiu en l'escriptura de textos: pensar, escriure i revisar.
- * Interès per la bona presentació dels textos escrits i per aplicar-hi els coneixements ortogràfics treballats a classe.

Coneixement del funcionament de la llengua i el seu aprenentatge.

- * Observació de les diferències entre llegua oral i escrita, a partir del seu ús en situacions comunicatives reals o simulades.
 - * Coneixement i ús de l'ortografia de base, que comporta: separar bé les paraules, no alterar l'ordre dels mots en una frase, fer correspondre una grafia a cada so (no se'n deixa, no n'hi posa de més, no altera l'ordre).
 - * Escripura de paraules d'ús habitual a la classe, en els aprenentatges i en els seus textos.
 - * Utilització de normes ortogràfiques i signes de puntuación més bàsics (punt final, coma, interrogant, admiración).
 - * Integració i utilització de la terminologia gramatical: nom, verb, oració, masculí, femení, article, singular, plural.
 - * Discriminació fonètica de les síl·labes i accents en les paraules.
 - * Observació del funcionament de la llengua: sinònims i antònims, derivació, composició, sentit figurat.
-
- * Consciència de la tansferència dels coneixements d'una llengua a les altres llengües que està aprenent (vocabulario).
 - * Valoració del progrés del dia a dia en escripura. Opinió ajustada de les seves capacitats, sense infravalorar-se i sobrevalorar-se.

Dimensió literària.

- * Interès i participació activa en les activitats orientades al foment del gust per la lectura: lectura guiada; ús de l'audició, lectura i memorització de textos, poemes, cançons refranys, dites; ús de la biblioteca d'aula i d'escola i revistes escolars; ús de gravacions i mitjans audiovisuals, dramatitzacions, entre altres.
- * Comprensió a partir d'audicions i comentaris posteriors conjunts de literatura de tradició oral de tot tipus: rondalles, contes, cançons, dites).
- * Comprensió dels elements fonamentals d'un relat audiovisual: personatges, espais, accions.
- * Escripura de textos narratius de caràcter poètic (contes, poemes, endevinalles, refranys, rodolins), basant-se en models observats i analitzats, aprofitant les emocions que provoquen les imatges i altres missatges audiovisuals.
- * Coneixement de la biblioteca de centre per adquirir autonomia per a la utilització dels seus recursos.
- * Interès per l'elecció de temes i textos i per la comunicació de preferències personals.

TRACTAMENT DE LA INFORMACIÓ I COMPETÈNCIA DIGITAL.

- * Interès per a desenvolupar les habilitats de recerca, tractament de la comunicació de la informació i per a transformar-la en coneixement.
- * Ús de les tècniques de la informació i la comunicació com a mitjà d'informació i també de comunicació i també com a producció de coneixement.

ACTIVITATS

Motivació. Uns dies abans d'iniciar les activitats, rebem a classe una carta d'uns amics d'en Joan Amades, que ens expliquen que aquest any en fa 50 que va morir una persona molt important que es deia Joan Amades. I que aviat rebrem un paquet amb uns regals de la seva part.

Ens preguntem qui deu ser aquest tal Joan Amades i proposem a la recerca d'informació per part dels alumnes.

1a. Sessió Recollida de dades * *Activitat núm. 1.* Els nens que han portat informació de casa, referente a J. Amades i la llegeixen als seus companys. Amb aquesta informació que s'ha trobat fem unes anotacions, a la pissarra per a remarcar els trets característics, i esbrinar els significats de les paraules noves que puguin sorgir, com per exemple: folkloríste i tradició, tot fent ús del diccionari. Després s'escriu en un full din-a 3 i es penja en una paret de la classe.

2a. Sessió. A la classe de 3r rebem un gran paquet molt ben embolicat amb una carta dels amics d'en Joan Amades. En aquesta carta ens expliquen que ens fan arribar tota una sèrie de llibres, en els quals hi ha històries, rondalles, poesies i auques, cassets, CDs músiques i cançons, DVDs amb imatges de festes i un munt de coses més, recopilades per Joan Amades. En la carta ens conviden, també, a ser amics d'en Joan Amades.

Desemboliquem el paquet i comencem a treure el material i a mirar-lo. (Es reparteix i es deixa mirar els llibres al nens perquè comentin entre ells les troballes). Amb els nens revisem el material i busquem, contes o històries, jocs de paraules, dites i refranys etc. Els nens fan recerca individual i per grups de dos. Quan ja ha passat una estona i s'han vist els llibres, comentem entre tots el que han observat i que els ha cridat més l'atenció. S'escull el material per llegir-lo en la propera sessió.

3a. Sessió. Tornem a repartir el material i comentem les troballes de la sessió anterior. Dediquem una estona a llegir, les propostes dels alumnes; jocs de paraules extrets del llibre "Jocs de paraules i jocs de memòria" de Joan Amades, les auques. I llegim el conte de "Les aloges de Banyoles". Es fa el comentari de la trama. Es remarca el vocabulari que va sortint i es va anotant. Després cada nen realitza un dibuix lliure referent al que s'ha llegit.

4a. Sessió. Preparem la sortida. "Joan Amades. La memòria del poble". Busquem més informació per internet i trobem a la pàg. (www.joanamades.cat, Associació Cultural Joan Amades) L'exposició que s'està realitzant en commemoració del 50è aniversari de la seva mort, estarà a Badalona la primera quinzena de maig. La imprimim en Din-a 3. i la repartim per les taules perquè la llegeixin en grups de quatre. Fem la lectura per grups dels aspectes més rellevants de la vida de J. Amades. Els escrivim en un full Din-A 3 i el pengem a la classe.

5a Sessió. Sortida a veure l'exposició de Joan Amades. "La memòria del poble". Que es va fer a Badalona coincidint amb el 150è aniversari dels gegants de la ciutat (Anastasi i

Maria). En aquesta exposició també hi havia dotze parelles de gegants centenaris d'arreu de Catalunya.

6a Sessió. * Activitat 1.- Es comenta la sortida i es fa un recull amb les impressions que ha tingut cada nen. Després es un dibuix lliure.

*** Activitat 2.-** Aprofitant que treballem l'auca a Ll.Catalana en mostrem una de les festes que ens ha arribat amb el paquet de material. Un cop estudiada, repartim una auca muda que representa la vida de Joan Amades i intentem, entre tots, fer els rodolins i escriure'ls a peu de dibuix.

7a Sessió. Treballem les dites dels mesos de l'any. Activitat * 1.- Confegim un calendari. Aquest calendari es comença el mes de setembre i cada primer de mes es fa el full corresponent. A finals de principis de juny s'acaba amb els mesos que falten i s'ordena.

*** Activitat 2.- Fem de Joan Amades.** Proposem als nens que investiguin quins jocs o amb quines joguines, jugaven els seus avis. Es demana els nens que preguntin.

8a Sessió. * Activitat 1.- Fem de Joan Amades. Fem un llistat dels jocs que jugaven els seus pares i els seus avis també amb els que juguen ells ara. Fem un llistat dividit en tres columnes, referent a cada època, per comparar i comentar, jocs i joguines que encara hi són, jocs que no coneixem i jocs i joguines noves. I busquem a internet imatges de joguines antigues. Mirem "Les joguines de plom" de la Biblioteca de Joan Amades. Exposició i demostració. Fem un mural i el pengem a classe.

*** Activitat 2.- Fem de Joan Amades** Proposem una nova recerca: quins elements festius tenim a la nostra ciutat? Quan és la festa del nostre poble? Demanem que preguntin els pares, avis, tiets i que busquin informació per internet.

9a Sessió. * Activitat 1.- Fem de J. Amades.* Fem una exposició de la informació aportada pels nens/as. (Dracs, gegants, capgrossos, l'Àliga, els diables, els castellers, etc.)

*** Activitat 2.-** Visualitzem una cinta de video de les festes de Badalona. "Nit de St. Anastasi".

*** Activitat 3.-** Comentem quins elements festius han vist a la cinta. Quin conèixen, si els han vist i on.

10a Sessió. * Activitat 1.- Fem de J. Amades i cerquem un ball. Quin ball es balla al nostre poble per festa major. A Badalona es balla el "Ball de gegants i nans de Badalona". Mirem una cinta de video del ball, escoltem la música. Observem quantes parts té el ball. El ball té quatre músiques diferents amb les seves coreografies.

*** Activitat 2.-** Busquem els capgrossos de l'escola i ens els posem. Com es veuen les coses des de dins? Ens movem igual? Aprenem la primera part .

11a , 12a i 13a Sessió. Dediquem a aprendre el Ball de gegants i nans de Badalona. Comptem compassos de música, repartim les accions, treballem la simetria i asimètria dels moviments.

14a Sessió. Realitzem un dossier amb el material i activitats que hem treballat referent a Joan Amades.

A la festa de final de curs els nens van interpretar el ball de gegants i nans de Badalona.

AVALUACIÓ

INSTRUMENTS

- Observació de les feines produïdes pels alumnes.
- Registre de feines de cada alumne.
- Seguiment del treball diari, aportacions, comentaris i participació.

FASES DE L'AVALUACIÓ

1.- Avaluació inicial.

S'introdueix el tema i es fan preguntes envers el què saben i es fa un llistat a la pissarra. Un cop fet aquest llistat s'anira estructurant en diversos apartats.

2.- Avaluació continua.

Es realitza paral·lelament a les activitats d'aprenentatge a partir de la segona sessió, s'observen les respostes de cada alumne i les activitats fetes a classe.

3.- Avaluació final.

Valoració dels infants a nivell individual

- Conèixement la figura de J. Amades i la seva tasca de recerca i recopil·lació d'elements de la Nostra cultura.
- Conèixement dels elements de la nostra cultura: refranys dels mesos de l'any, contes, auques, figures festives
- Coneixement i diferenciació d'organitzacions culturals catalanes: geganters, castellers, diables, bastoners, esbart dansaires i trabucaires i altres.
- Identificació d'imatges festives: gegants i nans, àliga, dracs...
- Col·laboració en les tasques del treball en grup contrastant i valorant les explicacions dels altres i les pròpies amb respecte.
- Desenvolupament l'esperit creatiu inspirant-se en els elements de la nostra cultura estudiats, que permetin noves formes d'expressió.
- La capacitat de recerca d'informació utilitzant tots els elements al seu abast, llibres, revistes, Internet, etc.
- La selecció de la informació.
- L'acceptació altres idees i desenvolupament del sentit democràtic.
- L'ajust de la parla a les característiques de la situació comunicativa.
- La implicació en la conversa i activitats de cultura popular proposades:

METODOLOGIA

La unitat es treballa en gran grup, ja que entre tots poden aportar experiències o bé coses que saben sobre elements de la cultura popular. I és a través d'aquests que s'introduirà l'estudi de la figura d'en Joan Amades.

En algunes activitats és important el treball en petit grup per poder afavorir la col·laboració, la comunicació, l'intercanvi d'informacions, les recerques i explicacions.

MATERIALS

- Biografia d'en Joan Amades,
 - Joan Amades. Biblioteca de tradicions populars , Ed. El Mèdol. Cartagena, 15-A Tarragona.
 - Joan Amades. Quaderns de cultura popular. Ed. El Mèdol. Cartagena, 15-A Tarragona.
 - Joan Amades. Costumari Català. El curs de l'any. Salvat eEditores, SA. Barcelona 1984.
 - Utilització de recursos telemàtics.
 - Videos de festes populars: La nit de St. Anastasi. Badalona, 10 de maig de 1998. Col.lecció Nen dels globos.
 - Capsgrossos.
- Adreces:

<http://www.joanamades.cat>

Associació cultural Joan Amades

<http://www.totcontes.com> contes en català